

סערה גדולה פרצה בכיתה. התלמידים שעמלו שעות רבות בהכנת עבודות הגמר עמדו מופתעים לנוכח גליון הציונים שאחז המורה בידו. נראה כאילו עשרות רבות של אחוזים התעופפו ופרחו להם מן הדף, להיכן? המורה שניסה לשוא להתגבר בקולו על זעקות השבר של התלמידים, התישב בכבדות על כסאו. לאחר דקות מספר שלף מתיקו גליון ציונים דומה למקורי והציג אותו לעיני התלמידים המופתעים. גליון הציונים המעובד הכיל בתוכו רשימה, אך לא רשימת תלמידים. היו אלה ספרים, עיתונים, כתבי יד וחוקרים רבים שזכו לקבל ציונים גבוהים ומרשימים, פיצוי על כך ששם נעדר מעבודות התלמידים, למרות שרעיונותיהם, מחקריהם, מאמריהם ודבריהם זכו גם זכו לתפוס חלק ניכר בין דפי העבודות. הציונים שהוענקו ליוצרים אלה זעקו בדממה את זכויותיהם שנלקחו מהם. התלמידים השפילו מבטם אט אט. הם הבינו, אך לא מספיק, את חומרת המעשה. גניבה ספרותית.

המילים נשמעות גבוהות, מפחידות ו... רחוקות. אך לא כן! בקלות רבה ניתן לבצע גניבה ספרותית. אין צורך להתגנב אל הספרייה, להעתיק ספר שלם ולכתוב עליו שם חדש כדי לגנוב, פשוטו כמשמעו. ציטוט קצר, השאלת רעיון, הגיג ומחשבה מבלי לציין את מקורם ואת יוצרם – זוהי גניבה ספרותית, אף אם אורכה שלוש מילים בלבד. אפילו הענקת פנים חדשות לתוכן ותיק, שכתוב מחדש בהקשר שונה – אף הם כלולים במעשה המעוות של גניבה ספרותית. מופתעים? זה עדין לא הכל! אפילו ציטוט והזכרת מקור הציטוט עלול להכנס לתחום הגניבה הספרותית אם ציון המקור לוקה בחסר, אינו מדויק או חסרים בו פרטים נחוצים האמורים לסייע לקורא לאתר את המקור. העדר מרכאות סביב המילים המצוטטות אף הוא גניבה ספרותית, אף אם שם היוצר המקורי מופיע בעבודה. הזכרת מקור נתונים במקום אחד בעבודה אינו מתיר ציטוט נוסף והעתקה מבלי לציין שנית את המקור. לא ידעתם?

זה הזמן ללמוד! יותר חשוב – להפנים!!!

את חומרת הקלקול ניתן ללמוד מן הנהוג במוסדות אקדמיים, בהם גניבה ספרותית עלולה להסתיים, במקרה הקל, בכישלון בקורס או הרחקה מן הלימודים, ובמקרה החמור יותר בקנסות כבדים ואף במאסר!

* *
*

סימני התמיהה והשאלה על פניהם של התלמידים עורר את המורה לעבור לשלב המעשי – תיקון המעוות. ניתן בהחלט להמנע מגניבה ספרותית, במחיר מאמץ בלתי רב כלל! הכיצד? ציטוט, הערות (שוליים / סיום) וביבליוגרפיה הן התשובה ההולמת.

כל ספר, מאמר, מחקר, כתב עת או עיתון אותו קראת בתהליך איסוף המידע לעבודתך זכאי להיכלל ברשימת הביבליוגרפיה שלך במקום של כבוד, עליך לפרט את שמו, שם יוצרו וכל מידע נוסף שעתידי לסייע לקורא עבודתך לאתר מקור מידע זה.

(בעבודות רבות נדרש לציין, בנוסף לביבליוגרפיה, אלו מקורות היוו בסיס של ממש, אסמכתא, מקור לציטוט וכדומה לעבודתך.)

בנוסף, בגוף העבודה עצמה חובה לציין בסמוך לכל ציטוט את מקורו המדויק. כאן יש לכלול מידע מפורט עוד יותר, עד לרמת מספר עמודים. היכן לציין את מקור הציטוט – זוהי משימה מורכבת התלויה בגורמים רבים, כמו – סוג העבודה, דרישות אקדמיות, מטרות העבודה ואף למנחה שמורה כאן הזכות להביע את דעתו. ישנם ציטוטים המובאים בתוך גוף המאמר עצמו. ציטוט המסייע לרעיון מרכזי ועקרוני בעבודה יופיע באופן הבא – משפט פותח המקדים את הציטוט יציין את המחבר ו/או את העבודה ממנה שאוב הציטוט, הלשון המקורית מובאת במרכאות, כשלאחריה, בסוגריים, מופיעים פרטי המקור (שם, שנה, הוצאה לאור, מספר עמוד וכו'). הציטוט באופן זה נגיש ביותר לקורא, שנתקל בו בתוך שטף קריאת העבודה, הקורא אינו צריך להסיט את מבטו אל סוף העמוד או לדפדף אל סוף העבודה כדי לחפשו. אך אליה וקוץ בה – השימוש בדרך זו עלול להסיט את הקורא מרציפות קריאת העבודה.

במקרים בהם חשובה קריאות ורציפות או כאשר ההקשר הינו משני בעבודה, באים לעזרת הכותב הציטוטים המופיעים בהערות – הערות שוליים או הערות סיום, השונות אלו מאלו במיקומן. הערות השוליים, מופיעות, כצפוי, בשולי העמוד בו מופיע הנושא שבעטיו מצוטט המקור. לעומתן הערות הסיום מופיעות, איך לא, בסיום העבודה. ציטוט והבאת מקורות אינה גורמת לעבודתך להראות פחות אורגנילית. להיפך, ציטוט מקורות עוזר קוראים להבחין בין רעיונותיך לבין רעיונות הלקוחים ממקורות אחרים, דבר המדגיש את מקורות עבודתך. ציטוט הינה הדרך היחידה להשאלת רעיונות ממקור אחר!

* *
*

רק משראה המורה את ההבנה על פני התלמידים, נחה דעתו. עתה מתאפשר שלב תיקון המעוות. קדימה – לעבודה.

לסיכום, מופיעה להלן טבלה המפרטת את המונחים השונים

רשימת מקורות בהם השתמשו להכנת העבודה. הביבליוגרפיה מופיעה בסוף	Bibliography
--	---------------------

<p>העבודה ולה מבנה מוגדר ומוחלט, בהתאם לאופי העבודה. הביבליוגרפיה מחולקת על פי סוגי המקורות – ספרים, מאמרים וכו' וממוינת על פי סדר אלפבתי.</p>	<p><u>ביבליוגרפיה</u></p>
<p>1. לציין מקור של מידע או חומר במרכאות בצורה קצרה ורשמית 2. לרשום במרכאות 3. ליחס משהו למקור כלשהו תבנית הציטוט ומיקומה תלויים בגורמים שונים, המפורטים בקטע שלעיל.</p>	<p><u>Cite</u> <u>פעולת הציטוט</u></p>
<p>אינפורמציה זמינה ממספר מקורות או ידועה היטב, כך שמקורותיה אינם צריכים להיות מצוטטים. עובדת קיום כח המשיכה על פני כדור הארץ הינה מידע משותף. אין צורך ליחס אותו למקור. כל גילוי חדש ונוסף אודות כח המשיכה חייב להיות מיוחס למקורו.</p>	<p><u>Common Knowledge</u> <u>מידע ציבורי, משותף</u></p>
<p>הערות בסוף המאמר המעידות על המקורות ומספקות התייחסות או אינפורמציה נוספות. הערות סיום (והערות שוליים) מספיקות עבור ציטוט המסייע לנקודות משניות ונספחות לתוכן עצמו. ציטוט חשוב והכרחי עדיף לכלול בגוף הטקסט, כמוסבר בקטע שלעיל.</p>	<p><u>Endnotes</u> <u>הערות סיום</u></p>
<p>ידע או אינפורמציה מבוססים על התרחשות ניכרת ואמיתית. עובדות יכולות להיות תוצאה של מחשבות מקוריות, אנליזות או מחקרים, ואז הן נחשבות כנכס אינטלקטואלי. עובדות כאלה מחייבות ציטוט של המקור.</p>	<p><u>Facts</u> <u>עובדות</u></p>
<p>הערות בתחתית העמוד המעידות על המקורות ומספקות התייחסות או אינפורמציה נוספות. הערות שוליים (והערות סיום) מספיקות עבור ציטוט המסייע לנקודות משניות ונספחות לתוכן עצמו. ציטוט חשוב והכרחי עדיף לכלול בגוף הטקסט, כמוסבר בקטע שלעיל.</p>	<p><u>Footnotes</u> <u>הערות שוליים</u></p>
<p>אמירה מחודשת של טקסט או קטע במילים אחרות. חשוב מאד לשים לב ששינוי מספר מילים מהמקור האורגינלי אינו נחשב כניסוח מחדש. ניסוח מחדש חייב לעשות שינויים משמעותיים בסגנון ובביטוי של המקור, תוך השארת הרעיונות הנחוצים והחיוניים. אם אתה משנה את הרעיונות, אז אין זה ניסוח מחדש – אתה מתאר בצורה מסולפת את הרעיונות של המקור, וזוהי בעיה לכשעצמה.</p>	<p><u>Paraphrase</u> <u>ניסוח מחדש</u></p>
<p>מיחזור עבודה של מישהו אחר או נטילה ללא רשות ללא יחוס הולם. הגשת עבודה של מישהו תחת שם של מישהו אחר. על פי המילון <u>Merriam-Webster OnLine</u> גניבה ספרותית משמעותה: 1. לגנוב (רעיונות או מילים של מישהו אחר) לרשותו של מישהו 2. להשתמש (בתפוקה של מישהו) מבלי לזקוף לזכותו של המקור 3. לבצע גניבה ספרותית 4. להציג כחדש וכאורגינל רעיון או תוצרת השאובה ממקור קיים</p>	<p><u>Plagiarism</u> <u>גניבה ספרותית</u></p>

המידע הכלול בקטע זה לקוח מתוך סדרת המאמרים המפורסמת באתר האינטרנט www.turnitin.com:
What is plagiarism?, Preventing plagiarism, Plagiarism FAQ, Citation
טבלת המונחים מועתקת בתרגום חופשי מן המאמר **Important terms**, בשילוב הערות ותוספות.

מגישות:
יוכבד בינדר, יוכבד בראך ושרה לזר